

Др Дамјан Татић

Комитет УН за права особа са инвалидитетом
ddtatic@EUnet.rs

Јелена Котевић

Министарство за рад и социјалну политику Републике Србије
kotevicj@minrzs.gov.rs

ПРИСТУПАЧНОСТ: ПРАВНИ ОКВИР ЗА СЛОБОДУ КРЕТАЊА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Приступ физичком окружењу за особе са инвалидитетом представља предуслов за остваривање слободе кретања. Правило 5 Стандардних правила Уједињених нација за изједначавање могућности које се пружају особама са инвалидитетом и Конвенција о правима особа са инвалидитетом детаљно уређују мере које би државе требало да предузму како би особама са инвалидитетом осигурале приступачност.

Устав Републике Србије забрањује дискриминацију на основу физичког и психичког инвалидитета (чл. 21) и гарантује слободу кретања. Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом предвиђа да ускраћивање приступа објектима од јавног интереса, јавним површинама и услугама на мењеним јавности представља незаконити акт дискриминације. Закон о планирању и изградњи прописује обавезну примену стандарда приступачности приликом планирања и изградње објеката високоградње јавне и пословне намене и стамбених и пословно стамбених зграда са 10 и више станова, као и санкције за инвеститоре који не поштују поменуте стандарде. Аутори указују на добар нормативни оквир, али и на важност његове пуне имплементације, која још увек изостаје. Ефикасно спровођење одредби поменутих прописа изискује концентрисане и континуиране напоре и рад већег броја друштвених актера.

Кључне речи: *Особе са инвалидитетом. Приступачност. Стандарди приступачности. Изједначавање могућности. Недискрими нација.*

1. УВОД

Људска права су универзална и недељива, припадају свим људским бићима. Тако и особама са инвалидитетом припадају сва основна права и слобода која су гарантована општим документима о људским правима.¹ Између осталих права, припада им и слобода кретања, гарантована у чл. 13 Универзалне декларације о правима човека и чл. 12 Међународног пакта о грађанским и политичким правима. Приступ физичком окружењу за особе са инвалидитетом представља предуслов за остваривање слобода кретања. Пошто су се особе са инвалидитетом суочавале са препрекама приликом остваривања тих права, под окриљем Уједињених нација усвајају се разни акти којима се уређују механизми и дају смернице како да се права која припадају особама са инвалидитетом остварују у пракси. Од специфичних докумената Уједињених нација о мерама за остваривање права особа са инвалидитетом најзначајнији су Стандардна правила УН за изједначавање могућности које се пружају особама са инвалидитетом и Конвенција о правима особа са инвалидитетом. Од прописа Републике Србије правни оквир за слободу кретања особа са инвалидитетом пружају Устав Републике Србије, Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, Закон о уређењу простора и изградњи и Правилник о условима пројектовања и планирања везаним за несметано кретање деце, старих, инвалидних и хендикепираних лица, као и Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Србији 2007–2015. године. У припреми је нацрт Закона о кретању слепих особа уз помоћ пса водича.

Приликом разматрања концепта приступачности, неопходно је имати у виду да се под тиме не подразумева само приступачност физичког окружења, већ и приступачност јавног превоза, информација и комуникација, услуга намењених јавности, итд.² Ипак, за потребе овог рада фокус анализе биће усмерен на питања приступачности физичког окружења и јавног превоза пошто су она блиско везана са питањем слобода кретања, док би приступачност информација и комуникација требало посматрати у контексту слобода мишљења и изражавања и права да се примају, шире и преносе информације.

---

¹ Д. Тагић, *Заштита људских права особа са инвалидитетом*, Службени гласник, Београд 2008, 53.

² О праву на приступачност се мало писало и у светској литератури. На SSRN могуће је пронаћи само један рад који нешто више говори о овим проблемима, вид. Pendo, E., „A Service Learning Project: Disability, Access and Health Care“, *Journal of Law, Medicine and Ethics* 38/2010, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1625947.

2. ДОКУМЕНТИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

2.1. Стандардна правила за изједначавање могућности које се пружају особама са инвалидитетом

Генерална скупштина УН усвојила је 1993. године Стандардна правила УН за изједначавање могућности које се пружају особама са инвалидитетом. Влада СРЈ потписала је овај акт 1995. године, па су Стандардна правила УН тако постала и део унутрашњег правног система наше земље. Стандардна правила представљала су моралну и политичку, али не и правну обавезу за земље чланице Уједињених нација које су их изгласале или су им приступиле. Ипак, протоком времена, Стандардна правила постала су део међународног обичајног права, пошто је више десетина држава инкорпорирало одредбе Стандардних правила у своје унутрашње правне норме-законе и друге прописе. И Република Србија унела је значајан део Стандардних правила у текст Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, укључујући и одредбе о приступачности, дајући им законску снагу обавезности.

Правило 5. Стандардних правила УН предвиђа да државе треба да предузму мере како би физичко окружење учиниле приступачним особама са инвалидитетом и омогућиле им приступ информацијама и комуникацијама. Мере за обезбеђивање приступачног физичког окружења обухватају усвајање стандарда и смерница, доношење закона који ће уредити приступ стамбеним, јавним зградама, јавном превозу и јавним површинама. Државе треба да обезбеде да архитекте, инжењери и други стручњаци ангажовани на пројектовању грађеног окружења буду упознати са стандардима приступачности и да ти стандарди чине саставни део процеса планирања сваког објекта од самог почетка. У складу са начелом да особе са инвалидитетом треба да буду укључене у све процесе доношења одлука које се тичу тих особа, Правило 5 предвиђа да државе треба да консултују организације особа са инвалидитетом у процесу стварања приступачног физичког окружења. Ипак, анализа извештаја које су чланице Уједињених нација 2004. и 2005. поднеле Известноци УН за Стандардна правила, показују да се одредбе Правила 5 нису довољно примењивале у пракси.³

2.2. Конвенција о правима особа са инвалидитетом

Конвенција о правима особа са инвалидитетом први је међународни уговор о људским правима усвојен под окриљем Уједињених

³ *Global Survey on Government Action on the Implementation of the Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities*, Aman 2006, 39-41.

нација у новом миленијуму. Конвенција је ступила на снагу 3. маја 2008. године. До 20. новембра 2010. године Конвенцију је ратификовало 96 држава чланица Уједињених нација, а 147 земаља ју је потписало. Опциони протокол уз Конвенцију је ратификовало 60 држава чланица Уједињених нација, а 90 га је потписало. Србија је потписала Конвенцију и Опциони протокол уз њу 17. децембра 2007. године.⁴ Народна скупштина Републике Србије усвојила је 29. маја 2009. године Закон о потврђивању Конвенције о правима особа са инвалидитетом⁵ и Закон о потврђивању Опционог протокола уз Конвенцију о правима особа са инвалидитетом,⁶ чиме су ова два међународна уговора постали правно обавезујући документи који се могу непосредно примењивати у Србији. После протекла рока од дана депоновања ратификационих инструмената код Генералног секретара Уједињених нација прописаног Конвенцијом, Конвенција је почела да делује као међународни уговор између Србије и других страна уговорница 31. јула 2009. године.

Конвенција о правима особа са инвалидитетом не ствара нова права за ове особе. Она само предвиђа мере које треба предузети како би особе са инвалидитетом у пракси остваривала она права и слободу које им, као свим људским бићима, већ припадају, природна права и слободу, потврђене инструментима Уједињених нација о људским правима.⁷ „Сврха Конвенције је да промовише, штити и осигура пуно и једнако уживање свих људских права и основних слобода од стране особа са инвалидитетом и да промовише поштовање њиховог урођеног достојанства“ (чл. 1). Показало се да је, упркос иницијално испољеној скепси,⁸ Конвенција у релативно кратком року прихваћена као важан правни акт од великог броја држава.

Конвенција детаљно уређује питање приступачности физичког окружења. Приступачност је једно од основних начела на којима Конвенција почива.⁹ Она у чл. 9 предвиђа да ће ради омогућавања самосталног живота и пуног учешћа особа са инвалидитетом у свим сферама живота, државе стране уговорнице предузети одговарајуће мере да особама са инвалидитетом обезбеде приступ, равноправно са другима, физичком окружењу, превозу, информацијама и комуникацијама, укључујући информационе и комуникационе технологије и системе, као и другим погодностима и услугама које су отворе-

⁴ Д. Тагић, 95-96.

⁵ *Службени гласник РС*, бр. 42/09.

⁶ *Службени гласник РС*, бр. 42/09.

⁷ Ј. Котевић, Д. Тагић: „Конвенција о правима особа са инвалидитетом“, *Зборник XXI Копаоничке школе природног права* 4/2008.

⁸ З. Радивојевић, Н. Раичевић: „Заштита особа са инвалидитетом у међународном праву“, *Анали Правног факултета у Београду* 2/2007, 98-115.

⁹ Д. Тагић, 98.

не односно које стоје на располагању јавности, како у урбаним тако и у руралним срединама. Те мере, које укључују идентификовање и уклањање препрека и баријера за приступ, односиће се, између осталог, и на зграде, путеве, превозна средства и друге погодности у затвореном и на отвореном простору, укључујући школе, стамбене објекте, здравствене објекте и радна места (одељак *a*). Поменуте мере односиће се и на информације, комуникације и друге услуге, укључујући и електронске услуге и хитне службе. Ова материја даље је детаљно уређена у чл. 9, ст. 2 Конвенције, кроз смернице за конкретне мере за стварање приступачног окружења.

3. ПРОПИСИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

3.1. Устав Републике Србије

Устав Републике Србије,¹⁰ потврђен на референдуму 27. и 28. октобра, а проглашен 8. новембра 2006. године, преузео је одредбе о заштити људских права из Повеље о мањинским и људским правима Србије и Црне Горе, укључујући антидискриминацијске одредбе. Устав Републике Србије гарантује једнакост грађана и штити их од дискриминације. Свако има право на једнаку правну заштиту. Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, укључујући психичкој или физичкој инвалидитет (чл. 21). Не сматрају се дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима. Осим тога, Устав у чл. 39 гарантује слободу кретања, која свакако представља право свих грађана.

3.2. Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом

Народна скупштина Републике Србије усвојила је на свом Другом редовном заседању 17. априла 2006. године Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом.¹¹ Овај Закон уређује општи режим забране дискриминације по основу инвалидности, посебне случајеве дискриминације особа са инвалидитетом, поступак заштите особа изложених дискриминацији и мере за подстицање равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом, као и санкције за неке од забрањених аката дискриминације.

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом експлицитно *забрањује ускраћивање приступа* јавним објектима и

¹⁰ *Службени гласник РС*, бр. 98/06.

¹¹ *Службени гласник РС*, бр. 33/06.

површинама, одбијање пружања услуга које неко лице пружа у оквиру своје делатности или пружање исте услуге под неповољнијим условима особама са инвалидитетом (чл. 13–16). Лице које пружа поменуте услуге дужно је да изврши *потребне адаптације* како би учинило услугу доступном особи са инвалидитетом. Власник објекта у јавној употреби дужан је да изврши потребне адаптације. Предвиђа се да се ова материја даље технички уреди прописима из области изградње и планирања. Сразмерно повећање цене услуге, које би непосредно проистекло из повећања трошкова пружања услуге особи са инвалидитетом, неће представљати дискриминацију. Такође, Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом Србије предвиђа обавезу органа локалне самоуправе да предузимају мере за стварање приступачног физичког окружења за особе са инвалидитетом (чл. 33). Ова одредба ступила је на снагу 1. јануара 2007. године (чл. 53). Приликом тумачења ове одредбе закона не треба сметнути са ума да држава мора да пропише техничке стандарде приступачности, процедуре које ће се примењивати једнообразно у свим јединицама локалне самоуправе, као и санкције за оне који не поштују те стандарде. Ово је и учињено кроз Правилник о условима пројектовања и планирања везаним за несметано кретање деце, старих, инвалидних и хендикепираних лица (усвојен још 1997. године) и измене Закона о изградњи и планирању, које је Народна скупштина изгласала непосредно после усвајања Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, као и кроз нови Закон о уређењу простора и изградњи из 2009. године.¹² У упоредном праву забрана приступа јавним објектима и површинама, услугама намењеним јавности и јавном превозу се третира као недозвољени акт дискриминације.¹³ И Европски суд за људска права се бавио питањем ускраћивања приступа јавним објектима: важнији случајеви су *Бота против Италије* и *Зехнал и Зехналова против Чешке Републике*.¹⁴

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом забрањује и дискриминацију по основу инвалидности у јавном превозу. Та дискриминација обухвата одбијање да се превезе особа са инвалидитетом, одбијање посаде превозног средства да таквој особи пружи физичку помоћ неопходну за превоз тим средством, уколико се тиме не угрожава безбедност саобраћаја, као и одређивање

¹² Ј. Котевић, Д. Татић, „Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом Републике Србије“, *Зборник ХХ Копаоничке школе природног права* 4/2007.

¹³ За анализу прописа Аустралије, Филипина, Хонг Конга, Малте, САД и Велике Британије вид. више, Т. Degener „Disabled Persons and Human Rights: The Legal Framework“, (eds. Т. Degener, Y. Koster Dreese), *Human Rights and Disabled Persons*, Martinus Nijhoff, Dordrecht Boston London 1995, 93–94.

¹⁴ Non discrimination in International Law: A Handbook for Practitioners, (ed. К. Kitching), London 2005, 221.

неповољнијих услова превоза за особе са инвалидитетом (чл. 27). Превоз особа са инвалидитетом посебно адаптираним превозним средствима и возња по повлашћеним ценама не чине акте дискриминације (чл. 28).

Закон предвиђа могућност судске заштите особа са инвалидитетом које су биле жртве дискриминације и детаљно уређује поступак подношења тужбе (чл. 40–45). Поступак се покреће тужбом коју подноси особа са инвалидитетом која тврди да је била жртва дискриминације или њен законски заступник. У случајевима дискриминације у области радних односа из чл. 21 и 22, тужбу може поднети и лице које живи са особом са инвалидитетом у домаћинству и трајно јој пружа физичку помоћ без надокнаде (чл. 42). Крвним Законом о забрани дискриминације из 2009. године, активна легитимација за подношење тужбе проширена је и на организације особа са инвалидитетом и невладине организације које се баве заштитом људских права.

У чл. 43 Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом предвиђа се да се тужбом може тражити забрана извршавања радње од које прети дискриминација, забрана даљег вршења, односно понављања вршења радње дискриминације (одељак 1), уклањање последица дискриминаторског понашања (одељак 2), утврђивање да је тужени поступао дискриминаторски према тужиоцу (одељак 3) и накнада материјалне и нематеријалне штете (одељак 4). У поступку по тужби због дискриминације по основу инвалидности увек се може тражити ревизија (чл. 44). Тужилац у току судског поступка и после његовог окончања, а пре извршења пресуде, од суда може тражити да изда привремену меру забране дискриминаторског понашања ради отклањања опасности од насиља или настајања ненадокнадиве штете (чл. 45). Подносилац предлога за издавање привремене мере мора учинити вероватним да је мера потребна ради отклањања насиља, спречавања употребе силе или настанка ненадокнадиве штете, а суд по том предлогу мора одлучити у року од 48 часова од тренутка пријема предлога.

Од усвајања Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, у судској пракси се појавио релативно мали број случајева у којима се тражила заштита од дискриминације. Неке од малобројних тужби поднете су управо због дискриминације на основу инвалидности у областима приступа физичком окружењу и средствима јавног превоза. Подносилац тужбе у Новом Саду тужио је локалну самоуправу због неприступачности јавних површина. Првостепеном пресудом суд у Новом Саду одлучио је у корист туженог, а тужилац је поднео жалбу на пресуду. Другостепени поступак је у току. Тужила у Београду тужила је „ЈАТ Ервејз“ због дискриминаторског обрасца те авио-компаније, по коме путник који га потпише аутоматски ослобађа

превозника било какве одговорности за евентуалну нанету штету и инсистирања особља те авио-компаније да особа са инвалидитетом не може да путује на лету „ЈАТ Ервејза“, уколико је друга особа не прати. Овај спор још није окончан ни првостепеном пресудом.

3.3. Закон о уређењу простора и изградњи

Изменама Закона о изградњи и планирању из 2006. године, законодавац је коначно изричито прописао обавезу поштовања стандарда приступачности за нове објекте у јавној употреби, као и санкције (новчане казне) за инвеститоре који не поштују стандарде приступачности. Нови Закон о уређењу простора и изградњи из 2009. године,¹⁵ уважио је тековине ранијег закона којима је гарантовано поштовање стандарда приступачности: Закон прописује обавезу пројектовања и градње објеката високоградње јавне и пословне намене и стамбених и пословно-стамбених зграда са 10 и више станова тако да се особа са инвалидитетом, деци и старим особама осигура несметан приступ, кретање, боравак и рад у њима (чл. 5). Закон дефинише стандарде приступачности (чл. 2) који се даље прецизирају подзаконским актом. Орган надлежан за издавање грађевинске дозволе доноси решење којим се одобрава отклањање препрека за особе са инвалидитетом (чл. 149). Прописана је казна од 100.000 до 500.000 динара за инвеститора који не поштује стандарде приступачности и казна од 10.000 до 50.000 динара за одговорног појединца.

У процесу усвајања закона, прихваћени су амандмани Покрета особа са инвалидитетом на чл. 156 и 157 о обавези извођача радова и инвеститора да поштује стандарде приступачности, али нису прихваћени предлози да се приликом издавања грађевинске дозволе и инспекције детаљније уреди обавеза поштовања стандарда приступачности, са образложењем да ће се та материја разрадити подзаконским актом. Међутим, тај акт који још увек није донет.

3.4. Правилник о условима пројектовања и планирања везаним за несметано кретање деце, старих, инвалидних и хендикепираних лица

Правилник о условима пројектовања и планирања везаним за несметано кретање деце, старих, инвалидних и хендикепираних лица,¹⁶ детаљно уређује урбанистичко-технички услове за планирање јавних саобраћајних и пешачких површина, прилаза до објеката и пројектовање стамбених и објеката за јавно коришћење и посебних уређаја у њима којима се обезбеђује несметано кретање особа са инвалидитетом, деце и старих особа (чл. 1).

¹⁵ *Службени гласник РС*, бр. 72/09.

¹⁶ *Службени гласник РС*, бр. 18/97.

3.5. Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Србији 2007–2015. године

Влада Републике Србије усвојила је 28. децембра 2006. године Стратегију унапређења положаја особа са инвалидитетом у Србији од 2007. до 2015. године.¹⁷ Општи прокламовани циљ Стратегије је унапређење положаја особа са инвалидитетом до позиције равноправних грађана са свим правима и одговорностима.¹⁸ Задатак Стратегије и акционог плана јесте да дефинише циљеве, мере и активности које ће допринети уграђивању социјалног модела и приступа заснованог на људским правима у мере којима се дефинише положај особа са инвалидитетом у Србији. Стратегија дефинише шест општих циљева.

Пети међу тим циљевима је обезбеђивање приступа особама са инвалидитетом изграђеном окружењу, приступачном превозу, информацијама и комуникацијама, услугама намењеним јавностима. Ради остваривања овог циља предвиђа се да треба развити и реализовати план уклањања баријера и изградње приступачних објеката и услуга. Ради остваривања сваког од поменутих циљева Стратегија дефинише конкретне мере, а акциони планови даље уређују конкретне акције, носиоце тих акција, потенцијалне ресурсе и рокове за реализацију. Стратегијом је предвиђено доношење двогодишњих акционих планова, али због превремених парламентарних избора 2007. и 2008. године, Влада није усвојила Акциони план за 2007–2009. годину, иако је сачињен предлог Акционог плана за спровођење Стратегије у 2008. и 2009. години.

Ради реализације општег циља бр. 5, Стратегија предвиђа следеће посебне циљеве:

– Посебни циљ 13: Обезбедити да сви нови јавни и објекти отворени за јавност, саобраћајна инфраструктура и објекти у функцији превоза путника у свим гранама саобраћаја буду приступачни особама са инвалидитетом;

– Посебни циљ 14: Постепена и континуирана адаптација постојећих јавних објеката, саобраћајне инфраструктуре и превозних средстава у јавном превозу путника у свим гранама саобраћаја, како би постали приступачни особама са инвалидитетом;

– Посебни циљ 15: Обезбедити приступачност информација, комуникација и услуга, укључујући примену информацијских и комуникацијских технологија и других научних достигнућа ради стварања једнаких могућности и унапређења положаја особа са инвалидитетом.

¹⁷ *Службени гласник РС*, бр. 1/07.

¹⁸ *Три кључа за једнакост*, Министарство рада и социјалне политике и Програм Уједињених нација за развој УНДП, Београд 2007.

4. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Људска права су универзална и недељива, припадају свим људским бићима. Тако и особама са инвалидитетом припадају сва основна права и слободе која су гарантована општим документима о људским правима. Између осталих права, припада им и слобода кретања, гарантована у чл. 13 Универзалне декларације о правима човека и чл. 12 Међународног пакта о грађанским и политичким правима права. Приступ физичком окружењу за особе са инвалидитетом представља предуслов за остваривање слободе кретања. Пошто су се особе са инвалидитетом суочавале са препрекама приликом остваривања тих права, под окриљем Уједињених нација усвајају се разни акти којима се уређују механизми и дају смернице како да се права која припадају особама са инвалидитетом остварују у пракси.

Међународни оквир за приступачност уређују Стандардна правила Уједињених нација за изједначавање могућности које се пружају особама са инвалидитетом и Конвенција о правима особа са инвалидитетом. Од прописа унутрашњег права материју слободе кретања и гарантовања приступачности за особе са инвалидитетом уређују Устав Републике Србије, Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, Закон о уређењу простора и изградњи и Правилник о условима пројектовања и планирања везаним за несметано кретање деце, старих, инвалидних и хендикепираних лица, као и Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Србији 2007– 2015. године. Поменути прописи пружају адекватан прави оквир који гарантује слободу кретања особама са инвалидитетом, али је неопходно да се они доследно спроводе у пракси, што није увек случај. Ни судска пракса још није дала коначне одговора на малобројне спорове који су покренути тим поводом. Због тога је неопходно појачати надзор над спровођењем прописа и континуирано и систематично радити на подизању нивоа свести јавности, како опште тако и стручне. Организације особа са инвалидитетом, струковне асоцијације архитеката, урбаниста и инжињера, научно– образовне установе, извршни органи власти, како републички тако и органи локалних самоуправа, али и судови, морају да тешње сарађују на овим одговорним задацима, како би се особама са инвалидитетом омогућило да своју слободу кретања остварују у пракси, равноправно са свим осталим грађанима. И поред у основи добро постављене нормативе, без свестраног, координираног и искреног учешћа свих друштвених и државних актера, она неће дати задовољавајуће резултате у заштити права на приступачност и пуно остварење загарантоване слободе кретања особа са инвалидитетом.

Dr. Damjan Tatić

UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities

Jelena Kotević

Ministry of Labor and Social Affairs, Republic of Serbia

ACCESSIBILITY: A PRECONDITION FOR LIBERTY OF MOVEMENT OF PERSONS WITH DISABILITIES

Summary

Accessible physical environment and accessible public transport are preconditions for liberty of movement of persons with disabilities. Rule 5 of the UN *Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities*, as well as Article 9 of the UN *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, prescribe that the states should recognize the importance of accessibility in the process of the equalization of opportunities, introduce programmes of action to make the physical environment accessible; and undertake measures to provide access to information and communication.

The Constitution of the Republic of Serbia prohibits discrimination on grounds of physical and intellectual disability and guarantees liberty of movement. The Law on Prevention of Discrimination against Persons with Disabilities of the Republic of Serbia prescribes that denial of access to persons with disabilities to objects of public interest, public spaces, public transport and services opened to the public constitute illegal acts of discrimination. The Law on Urban Planning and Construction orders mandatory application of accessibility standards in planning and construction of all new public buildings and housing facilities, and imposes fines to investors that fail to comply with the standards. Efficient implementation of the aforesaid pieces of legislation should ensure full accessibility to physical environment and public transport to the persons with disabilities. However this will take a concentrated, continuous effort of all state and non-governmental actors.

Key words: *Persons with disabilities. – Access. – Accessibility standards. – Equality of opportunities. – Non-discrimination.*